

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ТА КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПРИВАТИЗАЦІЇ

На органи ДСБЕЗ України покладено виконання значного обсягу завдань щодо виявлення, припинення, профілактики злочинів у напрямку приватизації та суміжних злочинних посягань в економічній сфері. Ефективна протидія злочинним проявам можлива лише у комплексному використанні сил і засобів правоохоронних та контролюючих органів України. Аналіз ситуації, що склалася у сфері приватизації, свідчить про значне поширення злочинів і необхідність комплексного використання сил та засобів різних державних органів. Правопорушники застосовують складні схеми для вчинення цих злочинів, використовують можливості фіктивних суб'єктів підприємництва. Все це ускладнює процес виявлення правопорушень. Для здійснення контрольної діяльності на належному рівні необхідно використовувати і значний обсяг інформації, також і тієї, яка є в розпорядженні інших правоохоронних та контролюючих органів.

Проблема взаємодії у наукових дослідженнях знайшла відображення лише у рамках спільної діяльності органів дізнання та слідства, експерта, спеціаліста [1; 3; 4; 5]. Діяльність же ДСБЕЗ у сфері взаємодії з іншими державними органами України не була предметом наукового дослідження і частково розглядалась лише в окремих роботах [9].

Одним із чинників, який впливає на ефективність протидії злочинам у сфері приватизації, є організація співробітництва, взаємодії та координації діяльності різних державних органів. Практика діяльності, матеріали дослідження свідчать про низький рівень організації взаємодії ДСБЕЗ з іншими правоохоронними та контролюючими органами України. Як правило, вона має епізодичний характер. В окремих випадках є дублювання у виконанні окремих контрольних функцій. У цілому даний напрям у діяльності правоохоронних та контролюючих органів України характеризується неузгодженістю дій. На зазначене впливає, перш за все, відсутність належного нормативно-правового забезпечення координації діяльності та взаємодії органів ДСБЕЗ з іншими правоохоронними та контролюючими органами України.

Центральним органом в організації взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів України є Генеральна прокуратура України. На підставі Указу Президента України від 12 лютого 2000 р. № 229 «Про вдосконалення координації діяльності правоохоронних органів по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю» [7] на прокуратуру покладені обов'язки щодо координації діяльності органів Прокуратури, органів внутрішніх справ, Служби безпеки, податкових органів. Формами здійснення координації діяльності є:

– обмін інформацією з питань боротьби зі злочинністю за окремими запита-

ми або з власної ініціативи; проведення нарад керівників правоохоронних органів;

- видання спільних наказів, вказівок, інструкцій, інформаційних листів;
- надання допомоги місцевим органам у боротьбі зі злочинністю;
- поширення позитивного досвіду;
- проведення спільних заходів щодо виявлення, припинення, профілактики злочинів;
- створення слідчо-оперативних груп для розслідування злочинів;
- підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів тощо.

Для розкриття змісту спільної діяльності правоохоронних та контролюючих органів України щодо протидії злочинам у сфері приватизації необхідно розглянути зміст окремих нормативних актів, які стосуються зазначеної проблеми.

Найбільш загальним нормативним документом щодо організації взаємодії та координації діяльності є Інструкція про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі зі злочинністю [2]. Цією Інструкцією визначено основні напрями та форми взаємодії у вирішенні питань боротьби зі злочинністю правоохоронних органів України (МВС, СБУ, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Міністерства оборони України, Міністерства юстиції України). Виходячи із тлумачення даного нормативного акта, органи ДСБЕЗ, враховуючи, що вони є структурним підрозділом МВС України (кримінальної міліції), мають право у своїй діяльності використовувати можливості механізму взаємодії правоохоронних та інших державних органів.

Спільна діяльність правоохоронних та контролюючих органів України щодо протидії злочинним проявам знаходить безпосередній вираз у таких напрямках взаємодії:

- виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів;
- профілактика злочинів та інших правопорушень;
- розшук та затримання злочинців (осіб, які переховуються від слідства та суду);
- удосконалення правової бази у сфері протидії злочинності в цілому та щодо окремих злочинних проявів.

Більш детально зміст взаємодії можна розкрити за окремими формами проведення спільних дій.

1. Профілактика злочинів та правопорушень у сфері приватизації:

- розробка, подання пропозицій до чинних нормативних актів та законопроектів щодо профілактики злочинів та інших правопорушень у сфері приватизації;
- обмін інформацією між органами, які здійснюють протидію злочинності, про причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів у сфері приватизації та інших злочинів у економічній сфері;
- обмін оперативною інформацією, яка може бути використана з метою виявлення, запобігання та профілактики злочинів;
- спільне вивчення стану криміногенної ситуації та розробка заходів щодо профілактики злочинів;

– підготовка, внесення до органів влади та управління пропозицій щодо усунення причин та умов, які сприяють вчиненню злочинів.

2. Виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів:

– інформування інших правоохоронних органів про факти готування або вчинення злочинів;

– визначення спільними наказами форм, порядку взаємодії оперативних, слідчих підрозділів у розкритті та розслідуванні злочинів, а також регламентування дій конкретних підрозділів правоохоронних органів;

– створення спільних слідчо-оперативних груп для розслідування особливо небезпечних злочинів, а також злочинів, скоєних організованими угрупованнями, та таких, що мають міжрегіональний і міждержавний характер;

– використання окремих співробітників та спеціалістів у викритті, розслідуванні злочинів, проведенні експертних досліджень, для отримання консультацій;

– взаємний обмін інформацією оперативно-розшукового, оперативно-довідкового та іншого призначення, яка використовується у виявленні, розслідуванні, профілактиці злочинів;

– створення спільних інформаційних банків даних;

– покладання на конкретних співробітників обов'язків щодо організації та координації взаємодії з аналогічними підрозділами інших правоохоронних органів.

3. Розшук та затримання злочинців:

– обмін між правоохоронними органами інформацією про осіб, які розшукуються;

– здійснення заходів щодо встановлення осіб, які переховуються від слідства та суду;

– проведення спільних операцій із затримання осіб, які розшукуються.

4. Удосконалення правової бази щодо протидії злочинності у сфері приватизації:

– спільне вивчення практики діяльності правоохоронних органів щодо протидії вчиненню злочинів та розробка відповідних рекомендацій;

– аналіз практики та обмін інформацією про застосування нормативних актів у сфері правоохоронної діяльності;

– узгодження з іншими правоохоронними органами проектів змін до чинного законодавства та законопроектів щодо удосконалення та підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів.

Сучасний стан економічного розвитку держави потребує спільної участі підрозділів ДСБЕЗ, інших контролюючих та правоохоронних органів у контролі за приватизаційними процесами. З цією метою був прийнятий спільний наказ щодо порядку аналізу відомостей про відносини контролю [6]. Цим Порядком визначаються напрями та форми взаємодії під час приватизації та недопущення до участі в конкурсах продажу контрольного пакета акцій, які належать державі в майні підприємств і мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, суб'єктів підприємництва (фізичних осіб), які приховують інформацію щодо свого реального власника. Безпосередньою діяльні-

стю щодо перевірки даних про учасників та допуском до проведення конкурсу займаються органи приватизації.

Органи ДСБЕЗ так, як і інші органи — учасники спільних дій, надають відповідну інформацію на мотивований запит. Зокрема, надається інформація щодо учасників придбання акцій за даними Реєстру платників податків — юридичних осіб та фізичних осіб за даними Державного реєстру фізичних осіб.

Органи СБУ забезпечують перевірку інформації, щодо якої є сумніви стосовно її достовірності, а також проведення заходів (в тому числі і оперативно-розшукових) для отримання інформації щодо учасників придбання акцій у разі наявності даних щодо можливого спричинення збитків державі.

Програма протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на 2004 р. передбачала проведення спільних заходів ДПА, МВС, СБУ та інших центральних органів виконавчої влади щодо запобігання та виявлення правопорушень, які здійснюються у сфері приватизації для заволодіння контрольними пакетами акцій великих підприємств [8].

Взаємодія та координація діяльності органів ДСБЕЗ та правоохоронних органів знаходять прояв і в інших напрямках, які потребують окремого розгляду. Ефективність спільної діяльності залежить від наявного нормативно-правового забезпечення, встановлення ділових контактів між керівниками різних державних органів (правоохоронних, контролюючих тощо).

Література

1. Голубев В. В. Организация взаимодействия при расследовании преступлений, совершаемых организованными преступными группами // Следователь. — 1997. — № 5. — С. 35–38.
2. Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів у боротьбі зі злочинністю : інструкція від 10 серп. 1994 р. № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442.
3. Малютін І. Взаємодія органів попереднього слідства у зупинених кримінальних справах як одна із форм боротьби із злочинністю // Право України. — 2000. — № 6. — С. 73–77.
4. Матусовський Г. Оновлення криміналістичних методик — шлях до подолання економічних злочинів // Право України. — 1997. — № 11. — С. 75–77.
5. Москвін Ю. Розслідування злочинної діяльності в сфері економіки // Право України. — 2000. — № 6. — С. 63–65.
6. Про затвердження Порядку аналізу відомостей про відносини контролю : наказ Аптимопопольного комітету, Фонду державного майна, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної податкової адміністрації, Служби безпеки України від 11 січ. 2000 р. № 1/24/6/10/5.
7. Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю : наказ Генерального прокурора України від 21 лют. 2000 р. № 2.
8. Про затвердження Програми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на 2004 р. : постановою Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 16 січ. 2004 р. № 45.
9. Серета Д. М. Проблеми діяльності підрозділів ДСБЕЗ у боротьбі зі злочинністю у сфері приватизації // Вісник Запорізького юридичного інституту. — 1999. — № 3. — С. 131–141.

Анотація

У роботі розглянуто шляхи, за якими взаємодія та координація діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинцями у сфері приватизації потребує від наявного нормативно-правового забезпечення встановлення контактів між керівниками різних державних органів.

Ключові слова: координація, приватизація, злочини.

Summary

The ways and mechanisms of coordination and law enforcement bodies mutual cooperation in the sphere of combatting with crimes of privatization is given in this article.

Keywords: mutual cooperation, crimes of privatization.

УДК 343.131

Д. В. Шилін

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЕЮДИЦІЇ ІЗ СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ**Співвідношення преюдиції із презумпціями**

«Презумпція — слово латинське, у перекладі на українську мову означає «припущення, засноване на ймовірності». У юридичній літературі й в практиці — це визнання певного факту юридично достовірним, доки не буде доведене зворотне» [1].

Визначення презумпції дає І. Л. Петрухин: «Правова презумпція — закріплене в законі правило, що припускає наявність або відсутність фактів до подання доказів протилежного (спростована презумпція) або що забороняє їхнє спростування (незаперечна презумпція)» [2].

Правова презумпція, як правове припущення, має законодавче закріплення, що свідчить про юридичну чинність розглянутої категорії.

З погляду логічної природи утворення преюдиція й презумпція мають індуктивний метод становлення. Підтримуючи положення про індуктивний метод утворення презумпції, О. В. Левченко пише: «Індукція — це метод пізнання від частого, конкретного до загального, абстрактного» [3].

Хоча розглянуті категорії є правилами прийняття попередніх рішень і лежать в основі висновків про факти, преюдиція на відміну від презумпції виникає лише тоді, коли є вже вирішена справа або питання, що містять ті ж факти, які повинні розглядатися у справі (питанні), що вирішується.

На відміну від преюдиції презумпція є спростовною. Преюдиція припускає достовірні висновки у справі й тому вона незаперечна. Якщо буде встановлено, що факт, який був покладений в основу преюдиціального рішення, виявився недостовірним, що спричинить скасування попереднього рішення, в основу якого він був покладений, то дія преюдиції припиниться, тому що вона припускає достовірність самого факту за умови його відповідності вимогам закону. Але така ситуація приведе до спростування попереднього рішення, а не в якому випадку не самого правила (преюдиції), у якому використався даний факт.

Співвідношення преюдиції із прецедентами

Прецедент — це слово латинського походження — *praecedens*. В етимологічному змісті воно означає: попередній, що йде попереду.

У широкому розумінні прецедент — це загальне правило, при якому досвід, що мав місце раніше, є прикладом для висновків про наступні випадки подібного роду [4].